

Gönderim Tarihi: 04.11.2016 Kabul Tarihi: 08.09.2017

AVRUPA BİRLİĞİ YASAMA PROSEDÜRÜNDE KARAR ALMA MEKANİZMASI VE GEÇİŞ DÖNEMİ ANALİZİ

Mehlika Özlem ULTAN*

DECISION-MAKING PROCESS IN THE EUROPEAN UNION LEGISLATIVE PROCEDURE AND TRANSITIONAL PERIOD ANALYSIS

Öz

1950'lerde kurulduğundan beri, Avrupa Birliği birçok karmaşık yasama süreci ile karşı karşıya kalmıştır. Karar alma mekanizması da aynı şekilde antlaşmalar ve geçici hükümler bağlamında sürekli değişim göstermiştir. Kararların teklifi ve oylanması aşamalarında Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu'nda farklı yöntemler izlenmektedir. Günümüzde olağan yasama usulü ve nitelikli çoğunlukla oylama sistemi Avrupa Birliği'nin temel yasama süreçlerini oluşturmaktadır. Yasama sürecinin tarihsel gelişimini inceledikten sonra oluşumlarından itibaren uygulanan farklı prosedürler analiz edilecektir. Bu çalışmanın en önemli amacı, 2014-2019 yılları arasında faaliyet gösteren 8'inci Parlamento döneminin ilk yarısındaki Avrupa Birliği yasama sürecini incelemektir. Sonuç olarak ise, 2017'de kesin olarak işlerlik kazanacağı açıklanan usuller incelenecek ve geçiş dönemi kurallarının uygulanıp uygulanmadığı değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Karar Alma Mekanizması, Olağan Yasama Usulü, Nitelikli Çoğunluk, Geçiş Dönemi.

Abstract

Since its founding in the 1950s, the European Union has faced a complex legislative environment. The decision-making process has also changed through the treaties and transitional provisions. Proposal of decisions and voting procedures have different methods in the Council of Ministers and the European Parliament. At the present time, the ordinary legislative procedure and qualified majority voting rule are the main legislative processes of the European Union. After explaining the historical development of the legislative processes, the extent of the different procedures which have been used since their creation will be analyzed. The main purpose of this study is to observe the legislative activity in the European Union during the first half of the 8th legislative term, 2014-2019. Finally, the procedure which will become certainly effective in 2017 will be examined and it will be determined that whether the rules of transitional period is used or not.

*Yrd. Doç. Dr. Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: ozlemultan@gmail.com.

Keywords: The Decision-Making Procedure, Ordinary Legislative Procedure, Qualified Majority, Transitional Period.

1. Giriş

Avrupa Birliği yasama sürecinde ve karar alma mekanizmasında kurucu antlaşmalar çerçevesinde birçok değişiklik yapılmıştır. Uygulanan prosedürler tarihsel açıdan değişim gösterirken, aynı zamanda yasama sürecinde yetkili organların ağırlıklarının da farklılaştığı bilinmektedir. Avrupa Birliği'nde yasama süreci genel olarak, teklif aşaması, kararın kabulü ve yürütülmesi aşamalarından oluşmaktadır. Kararın teklifinde en yetkili organ Komisyon olurken, kurucu antlaşmaların farklı teklif mekanizmaları da geliştirdiği görülmektedir. Günümüzde Komisyon dışında, belli şartlarda Avrupa Parlamentosu, Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Merkez Bankası, Avrupa vatandaşları inisiyatifi ve üye devletler tarafından da yasa tasarısı teklifinde bulunabilmektedir.

Avrupa Birliği'nde karar alma mekanizmasının işleyişin tam olarak anlaşılması için karar alma konsepti, karar alma mekanizmaları ve yasama usulleri de açıklanmalıdır. Ancak bunların her biri kendi içinde değerlendirilebilecek süreçler olmaları sebebiyle, bu çalışmada sadece yasama prosedürleri ve oylama usullerine yönelik bir değerlendirme yapılacaktır. Karar alma mekanizmasının işleyişini inceleyen birçok araştırmaya rastlanması mümkündür. Ancak sürecin işleyişinde alınan kararlara ve oyların niteliğine göre analiz yapan bir çalışma olmadığı görülmüştür. Bu sebeple, özellikle Lizbon Antlaşması'nın öngördüğü geçiş döneminde alınan kararların değerlendirilmesi ve karar alma sürecinin uygulamada nasıl işlerlik kazandığının analiz edilmesi planlanmaktadır. Bu değerlendirme sürecinde, Avrupa Birliği Konseyi'nde yapılan oylamalar incelenecek ve geçiş sürecinde kararların alınmasında bir engellenmenin olup olmadığına dair bir analiz yapılacaktır.

2. Avrupa Birliği'nde Yasama Süreci

Günümüzde Avrupa Birliği içerisinde yasama faaliyeti, Birliğin üç kurumu olan Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi'nin işbirliğiyle gerçekleştirilmektedir. Birliğin temel karar alma prosedürü, "ortak karar alma" mekanizmasıyla temelde benzer özelliklere sahip olan "olağan yasama usulü"dür.

Olağan yasama prosedürü Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi'nin¹ yasama görevini eşit düzeyde paylaştığı, Birliğin temel karar alma prosedürü olarak karşımıza çıkmaktadır (<http://www.ikv.org.tr/>, 03 Mart 2016'da erişildi). Yasama sürecinin değerlendirilmesi aşamasında incelenmesi gereken sınıflandırmalara geçmeden önce karar alma mekanizmasının işleyişinden kısaca bahsetmek yerinde olacaktır.

Karar alma sürecindeki ilk aşama olan teklif aşamasında Komisyon'un ön planda olduğu görülmektedir. Teklifin hazırlanmasında Komisyon kendi girişimiyle ya da Konsey veya Parlamento'nun daveti üzerine hareket edebilmektedir. Teklif hazırlanırken ilk olarak konu ile ilgili bir genel müdürlük sorumluluğu almaktadır. Üzerinde uzlaşma sağlanan teklif, Komisyon Genel Sekreterliği'ne iletilmektedir. Toplantıların sonucu olumlu olduğu takdirde teklif, Komisyon üyelerinin önüne gelmektedir. Komisyon üyelerinin de kabul etmesi halinde, Parlamento'ya ve Konsey'e gönderilir. Komisyon resmi ve gayri resmi danışma usullerine başvurabilmektedir. Gayri resmi danışma ve bilgilenmelerin en önemli yolları, konuyla ilgili düzenlenen konferans, panel ya da toplantılardır. Resmi danışmalar ise antlaşmada açıkça öngörülen durumlarda söz konusu olmaktadır. Bu doğrultuda Parlamento, Sayıştay, Ekonomik ve Sosyal Komite, Bölgeler Komitesi, Avrupa Merkez Bankası gibi yetkili kurum ya da organlara danışılması mümkündür (Tezcan 2005: 126-128).

Komisyon'dan gelen teklifin inisiyatifi Konsey'e geçmektedir. Konsey'de Konsey Genel Sekreterliği, teklifi tüm dillere çevirdikten sonra üyelerin daimi temsilciliklerine iletmektedir. Bu noktada, üye devletlerin Brüksel'deki daimi temsilciliklerinde görevli bürokratlardan bir çalışma grubu oluşturulmaktadır. Üye devletler arasında yapılan müzakerelerden bir sonuç çıkmazsa, bir üst organ olan Daimi Temsilciler Komitesi (COREPER) devreye girmektedir. Daimi Temsilciler Komitesi iki bölümden oluşmaktadır. Daimi Temsilciler Komitesi I'de (COREPER I) üye

¹ 1949 yılında Avrupa çapında insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü savunmak amacıyla kurulan Avrupa Konseyi (Council of Europe) ile karıştırılmamalıdır. Çalışmanın bundan sonraki aşamalarında Avrupa Birliği Konseyi yerine Konsey ifadesi kullanılacaktır.

devletler daimi temsilcilerinin yardımcılarını yer almakta ve teknik konulara bakılmaktadır. Daimi Temsilciler Komitesi II'de (COREPER II) ise siyasi, ticari, ekonomik ve kurumsal nitelikli konular ele alınmaktadır. Daimi Temsilciler Komitesi ve üye devlet temsilcileri anlaşır, teklif A listesinde Konsey'e gelmekte ve tartışmasız kabul edilmektedir. Aksi halde, B listesinde gelmekte ve Konsey'de tartışılarak karar verilmektedir (Egeberg 2003: 132).

Bir teklif üzerinde Konsey'de değişik tartışmalar yaşanabilmektedir. Bunlardan ilki, sonunda oylama olmayan bilgilendirme toplantıları; ikincisi detayların görüşüldüğü oryantasyon tartışmaları; sonuncusu ise, sonunda oylama olan karar görüşmeleridir (<http://www.consilium.europa.eu/>, 10 Mart 2016'da erişildi). Bu aşamada, Parlamento'nun yetkilerinin giderek artırıldığı prosedürlerden söz etmek gerekmektedir. Söz konusu prosedürler arasındaki en önemli farklılık, Avrupa Parlamentosu'nun prosedüre dâhil olma derecesi ile ilişkilidir. Aşağıda detaylarıyla incelenecek olan prosedürlerden ortak karar prosedüründe Parlamento, Konsey ile yetkiyi gerçek anlamda paylaşıyor; danışma prosedüründeki yetkisi fikrini belirtmekten ibarettir. Komisyon, sunduğu kanun tasarısının hangi prosedürler çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini de açıklamakla yükümlüdür. Bu doğrultuda Avrupa Birliği yasama sürecinin hangi prosedürlerden geçtiği incelenmelidir.

2.1. Danışma Prosedürü (Consultation)

Avrupa Birliği yasama sürecindeki ilk prosedür, Avrupa Parlamentosu'nun en az yetkilerden birine sahip olduğu danışma prosedürüdür. Avrupa Tek Senet'e kadar Parlamento, yasama prosedürü çerçevesinde sadece istişari yetkilere sahiptir (Bozkurt, Özcan ve Köktaş 2008: 91). Danışma prosedürü çerçevesinde, Komisyon'un teklifi üzerine Konsey, Parlamento'nun ve Ekonomik ve Sosyal Komite'nin görüşünü almaktadır. Konsey'in Parlamento tarafından ifade edilen görüşü mutlaka dikkate alma gibi bir yükümlülüğü yoktur. Yalnızca antlaşmada öngörülen durumlarda Parlamento'nun görüşünü alması zorunludur. Bu zorunluluğa uyulmadığı durumlarda, usul kurallarına uyulmadığı gerekçesiyle, Parlamento Konsey aleyhine yargısal yollara başvurulabilmektedir (Tezcan 2005: 20-21).

Parlamento, Komisyon'un önerisini kabul edebilir, reddedebilir veya öneride değişiklik yapılmasını talep edebilir. Parlamento'nun değişiklik talep etmesi halinde, Komisyon tüm değişiklik taleplerini değerlendirir ve değişiklik taleplerini kabul ettiği takdirde değiştirilmiş öneriyi Konsey'e iletir. Değiştirilmiş öneri Konsey tarafından değerlendirilir ve oybirliği ile kabul edilir, değiştirilir veya reddedilir. Ancak Parlamento'nun Konsey kararları üzerinde bir baskı gücü oluşturmaması, Komisyon'la olan ilişkisine zarar vermektedir. Parlamento'nun görüşünün öneminin az olması, Komisyon'un işbirliğine gitmesi ve hatta danışması için de teşvik edici değildir (Chalmers vd. 2006: 148).

Danışma usulü, AT Antlaşması'nda özel olarak bir maddede düzenlenmemiştir. Danışma usulünün öngörüldüğü AT Antlaşması maddeleri şunlardır: 13, 19, 22, 37, 52, 67, 71(2), 83, 89, 93, 94, 128, 133, 137(3), 157, 159, 166(4), 172(1), 175(2), 279 ve 300(3/1). Maastricht Antlaşması ile Konsey, Komisyon'un önerisini Parlamento ve Ekonomik ve Sosyal Komite'nin yanı sıra bir de Bölgeler Komitesi'ne iletmekle yükümlü hale gelmiştir (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN>, 03 Mart 2016'da erişildi).

Amsterdam Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonra Parlamento toplam 36 konuda istişari yetkiye sahip hale gelmiştir. Danışma prosedürüne; cezai konularda polis ve yargı işbirliği, antlaşmaların revizyonu, cinsiyet, ırk ya da etnik köken, din veya siyasi görüş, engellilik, yaş ya da cinsel tercihe dayalı ayrımcılık, AB vatandaşlığı, tarım, vize, sığınma, göç gibi kişilerin serbest dolaşımı ile ilgili politikalar, taşımacılık, rekabet kuralları, vergi düzenlemeleri, ekonomi politikaları, güçlendirilmiş işbirliği gibi alanlarda mevzuat kabul edilirken başvurulmaktadır (Tezcan 2005: 21-24). Amsterdam Antlaşması'yla getirilen bir düzenleme olan güçlendirilmiş işbirliğine göre, Konsey'de oy çokluğu ile kabul edilmiş olmak koşuluyla, bazı üye ülkelerin diğer üye ülkelerin katılmadığı veya katılmak istemediği bir alanda ortak çalışma yapmalarına imkân tanınmaktadır (Keukeleire ve MacNaughtan 2008: 108-109). Nice antlaşması ile ortak karar prosedürüne göre karar verilen konularda güçlendirilmiş işbirliğine gitmek için Parlamento'nun uygun görüş belirtmesi zorunlu hale getirilmiştir (Uygunluk görüşü usulü). Vergi, sanayi politikası ve tarım

politikası gibi konularda, Parlamento sadece danışma prosedürü çerçevesinde istişari olarak görev yürütür. Bazen danışma, yasal süreçte zorunlu tutulur ve Parlamento görüş bildirmeden yasa çıkarılması mümkün olamaz. Bu durumlarda, Konsey'in tek başına karar vermesi söz konusu değildir. Komisyon öneride bulunmazsa, Parlamento'ya nedenlerini bildirmek zorundadır (Tezcan 2005: 184).

Danışma prosedürünün kurucu antlaşmalar çerçevesinde incelenmesinden sonra, Komisyon tarafından hazırlanan teklifin yasalaşması aşamasındaki bir diğer prosedürün ele alınması gerekmektedir.

2.2. İşbirliği Prosedürü (Co-operation)

Danışma prosedürüne bir aşama daha eklenmesi ile ortaya çıkan işbirliği prosedürü,² son sözü Konsey'e bırakmakla birlikte, bazı kararların alınmasında Parlamento'ya daha fazla danışılması amacıyla 1987 yılında imzalanan Avrupa Tek Senedi tarafından oluşturulmuştur (Thomson ve Hosli 2006: 393-394). Tek Senet dönemine kadar istişari bir organ olarak görev yapan Parlamento, Tek Senetle getirilen işbirliği usulüyle, ilk kez mevzuat çıkarma sürecinde sınırlı da olsa aktif bir rol almıştır (Özdemir 2001: 6).

Parlamento'nun ortak tutumu reddetmesi durumunda Konsey'in ancak oybirliği ile karar alabilmesi, bu durumun zorluğu göz önünde bulundurulduğunda, Parlamento'ya gerçek anlamda bu prosedürü bloke etme hakkını tanımaktadır. Fakat bu prosedür çerçevesinde yine de Konsey'in Parlamento'ya nazaran daha üstün bir durumda olduğunu belirtmek gerekmektedir (Tezcan 2005: 25). Amsterdam Antlaşması, bu prosedürün kapsamını oldukça daraltarak, ortak karar prosedürünün kapsamını önemli ölçüde genişletmiştir. Nice Hükümetlerarası Konferansı'nda söz konusu prosedürün tamamıyla ortadan kaldırılması üye ülkelerin birçoğu tarafından desteklense de bu yönde bir değişikliğe gidilmemiştir (<http://www.ikv.org.tr/>, 04 Mart 2016'da erişildi).

² Detaylı bilgi için AT Antlaşması'nın işbirliği prosedürünü düzenleyen 252. maddesi incelenebilir.

2.3. Ortak Karar Prosedürü (Co-decision)

İşbirliği prosedürü, 1997 Amsterdam Antlaşması'ndan sonra durdurulmuş ve yerini ortak karar prosedürüne bırakmıştır. Avrupa Birliği bundan sonra kararların çoğunluğunu ortak karar prosedürü çerçevesinde almaya başlamıştır. Avrupa Birliği yasama sürecindeki en önemli prosedür olan ortak karar prosedürü³, işbirliği prosedüründen büyük ölçüde esinlenmiş ve bu prosedüre bir takım ilavelerin yapılmasıyla ortaya çıkmıştır (Tezcan 2005: 26). Maastricht Antlaşması'yla getirilen bu prosedür sayesinde Parlamento, yasal düzenlemeleri Konsey ile paylaşır hale gelmiştir (Boyron 1996: 293). Bugüne kadar yapılan düzenlemeler, Lizbon Antlaşması'ndan da önce Parlamento'nun yetkilerinin sürekli arttığını gösterir niteliktedir (Mid-Term Evaluation of the 2009-14 European Parliament: Legislative Activity and Decision-Making Dynamics 2012: 5).

Maastricht Antlaşması'nın 189 B maddesi ortak karar prosedürünü düzenlemiştir. Maddenin ikinci fıkrasında sadece “Konsey ortak bir tutum belirler ve bunu Parlamento'ya bildirir. Konsey, ortak tutumunu belirlemede rol oynayan gerekçelerin tümü hakkında Parlamentoyu bilgilendirir. Komisyon da, kendi tutumu hakkında Parlamento'ya etraflı bilgi verir.” ifadesi yer almaktadır. Amsterdam Antlaşması ile “Parlamento mevzuat önerisine değişiklik önermiş ve Konsey söz konusu değişiklikleri uygun görürse, Komisyon'un mevzuat önerisini bu değişmiş haliyle kabul edebilir ve Parlamento değişiklik önermemişse, Komisyon'un mevzuat önerisini aynen kabul edebilir.” ifadeleri eklenmiştir (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/>, 03 Mart 2016'da erişildi). Maastricht Antlaşması'nda Uzlaşma Komitesi'nde ortak bir metin üzerinde anlaşma sağlanamaması durumunda, Konsey'in yeniden bir girişimde bulunmasına olanak sağlayan aşama yeni düzenlemede kaldırılmıştır. Böylece Uzlaşma Komitesi'nde bir anlaşma sağlanamaması durumunda tasarrufun kabul edilemeyeceği açık hükme bağlanmıştır.

Amsterdam Antlaşması ile ortak karar prosedürü daha sade hale getirilmiş ve uygulama alanı genişletilmiştir. Amsterdam

³Ortak karar prosedürü, özel olarak AT Antlaşmasınının 251. maddesinde düzenlenmiştir.

Antlaşması'na eklenen bir deklarasyonda Parlamento tarafından yapılan ilk incelemeyle Uzlaşma Komitesi'nin ortak metinde anlaşması arasındaki sürenin hiçbir şekilde dokuz ayı geçmeyeceği ifade edilmiştir (Tezcan 2005: 28). Avrupa Birliği Konseyi, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası kapsamında karar alınmasına sadece oybirliği ile karar verirken, Amsterdam Antlaşması ile yapılan düzenlemede kararları yine oybirliğiyle alınabileceği söylenmekte ancak, üyelerin çekimser kalmalarının da önü açılmaktadır. Oybirliği gereken oylamalarda çekimserlik durumunda oybirliği bozulmamakta ama çekimser kalan üye devletler bu kararı uygulayamamaktadır. Çekimserlerin 1/3 oranında olması halinde o kararın alınmayacağı da belirtilmiştir (Kocamaz 2010: 957).

Ortak tarım politikası, ekonomik ve parasal birlik, rekabet ve devlet yardımları gibi konularda ortak karar prosedürüne geçiş konusunda herhangi bir ilerleme gerçekleşmemiştir. Parlamento ortak ticaret politikası, üçüncü ülkelerle ekonomik ve teknik işbirliği, mali tüzüklerin kabulü ve yapısal fonlar gibi önemli konularda ortak karar yetkisine sahip değildir (Tezcan 2005: 182).

Ortak karar usulünün öngörüldüğü AT Antlaşması maddeleri şunlardır: 12, 18, 40, 42, 44, 46, 47, 55, 67, 71(1), 95, 129, 135, 137(2), 141, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 156, 162, 166(1), 172(2), 175(1), 179, 280, 285 (Özdemir 2001: 11). Ortak karar yöntemiyle ilgili düzenlemeler Amsterdam Antlaşması'ndan itibaren gelişim göstermiştir. Bu yöntemle alınan kararlarda sürekli bir artış olduğu görülmektedir (Häge ve Kaeding 2007: 348). Nice Zirvesi'nden önce toplanan Hükümetler arası Konferans'ta altı alanda daha ortak karar prosedürünün uygulanması kararlaştırılmıştır:⁴ Bu maddelerle birlikte Nice Antlaşması ile ortak karar prosedürünün ele alındığı madde sayısı 43 olmuştur.

⁴ Madde 13: Din, dil, ırk, cinsiyet, yaş, özürlü olma durumu veya cinsel eğilim temeline dayalı ayrımcılıkla mücadele; Madde 62 ve 63: Vize, iltica ve göç konuları; Madde 65: Medeni hukuk alanında yargısal işbirliği; Madde 157/3: Endüstri alanında spesifik destek önlemleri; Madde 159/3: Yapısal amaçlı fonların dışındaki ekonomik ve sosyal uyum alanındaki eylemler; Madde 191: Avrupa çapında siyasal partilerin statüsü ve mali kurallar.

Tablo 1: Ortak Karar Prosedüründe Yıllara göre Alınan Karar Sayıları

Ortak Karar Prosedürü / Yıllar	Mayıs 1999- Aralık 2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Toplam
İlk Okuma	16	23	18	38	47	53	57	33	285
İkinci Okuma	41	36	40	49	28	24	33	12	263
Uzlaştırma Komitesi	25	19	19	17	6	5	9	6	106

Kaynak: Chalmers vd. 2006: 151-152

Yukarıdaki tabloya göre, 1 Mayıs 1999 ve 31 Aralık 2007 tarihleri arasında ortak karar prosedüründe karar taslaklarının 285'inin ilk okumada geçtiği, 263'ünün ikinci okumada sonuca ulaştığı ve 106'sının ise uzlaştırma komitesi incelemesinden sonra sonuçlandırıldığı görülmektedir.

Parlamento'nun ortak karar prosedürüne göre çifte veto hakkı vardır. İlk okumada da, ikinci okumada da Parlamento veto hakkını kullanarak Konsey'in ortak tutumunu reddedebilmektedir. Fakat çifte vetonun kullanımı oldukça azdır (Chalmers vd. 2006: 151-152). Avrupa Parlamentosu, kurucu antlaşmalarda yapılan her değişiklikle yetkisini artırmış, özellikle ortak karar yönteminin uygulandığı alanlarda yasama faaliyetlerini Konsey ile birlikte gerçekleştirir hale gelmiştir (Karlık 2011: 340).

2.4. Olağan Yasama Usulü (Ordinary Legislative Procedure)

Avrupa Birliği Kurucu Antlaşması (ABKA) ve Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma (ABİİA) olmak üzere iki metinden oluşan Lizbon Antlaşması 13 Aralık 2007 tarihinde imzalanmış ve 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Varlı 2009: 22-23). 1992 Maastricht Antlaşması ile oluşturulan ve 1997 Amsterdam Antlaşması ile değişikliklere tabi tutulan ortak karar prosedürünün yeni adı "Olağan Yasama Usulü" (Ordinary Legislative Procedure) olarak karşımıza çıkmaktadır (Tezcan 2012: 301).

Avrupa Birliği'nde yasama faaliyetleri Komisyon, Parlamento ve Konsey olmak üzere Birliğin üç kurumunun işbirliğiyle gerçekleştirilmektedir. Yasama süreci, "olağan yasama usulü" ve "özel yasama usulü" kapsamında yapılmaktadır. Günümüzde

Avrupa Birliği'nin temel karar alma mekanizması "olağan yasama usulü" olarak belirlenmiştir (<http://www.ikv.org.tr/>, 03 Mart 2016'da erişildi). Üç aşamadan oluşan olağan yasama usulü sonucunda Parlamento ve Konsey ortak bir metin üzerinde uzlaşmazsa yasal düzenleme kabul edilmemektedir. Özel yasama usulünde⁵ ise Parlamento ya da Konsey'den biri baskın durumdadır. Ayrıca bu usul, danışma usulü ve uygunluk görüşü usullerinin güncellenmiş halidir. Bu usul sonucunda, Konsey'in katılımıyla Parlamento tarafından yapılan bir düzenlemenin ya da Parlamento'nun katılımıyla Konsey tarafından gerçekleştirilen bir düzenlemenin kabul edildiği görülmektedir (Tezcan 2012: 308).

Olağan yasama prosedürü kapsamında izlenecek süreç ABİİA'nın 294. maddesinde ele alınmıştır (Reçber 2012: 626-628). Bu madde incelendiğinde süreç karışık gibi görünmekte, ancak, Komisyon'un açıkladığı veriler incelendiğinde aslında sürecin çoğu zaman uzlaşma aşamasına gelmeden çözüldüğü anlaşılmaktadır.⁶

Lizbon Antlaşması'nın karar alma mekanizmasına getirdiği en önemli yenilik; olağan yasama usulüne göre onaylanması gereken kararlarda Parlamento'nun onayının alınmasını gerekli hale getirerek, Parlamento'nun karar alma sürecindeki gücünü artırmasıdır. Ayrıca Lizbon Antlaşması ile artık Avrupa Birliği kararlarının %80'inin olağan yasama usulü çerçevesinde kabul edileceği belirtilmektedir (Mühlböck ve Rittberger 2015: 4).

Kurucu antlaşmalar çerçevesinde Lizbon Antlaşması'nda olağan yasama usulünün işleyişi bağlamında karar alma sürecinde başvurulan oylama yöntemlerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun için tarihsel süreçte oylama prosedürlerinin gelişimi sıra ile açıklanmaya çalışılacaktır.

⁵ Bu çalışmada olağan yasama usulü ile ilgili kararlar değerlendirilecektir. Özel yasama usulü ile ilgili detaylı bilgi için Parlamento'nun ilgili sayfası incelenebilir. "Legislative Powers", (<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/en/20150201PVL00004/Legislative-powers>, 03 Mart 2016'da erişildi).

⁶ Konu ile ilgili detaylı bilgiye Parlamento'nun olağan yasama usulüne göre alınan kararları açıkladığı internet sitesinden ulaşılabilir. "Legislative Powers", (<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/en/20150201PVL00004/Legislative-powers>, 03 Mart 2016'da erişildi).

2.4.1. Basit Çoğunlukla Karar Alma Prosedürü

Hali hazırda yürürlükteki düzenlemeler çerçevesinde Konsey, basit çoğunluk, oybirliği ve nitelikli çoğunluk yöntemleriyle yasama faaliyetlerini sürdürmektedir (Özçelik 2008: 208).

Basit çoğunluk yönteminin ilk uygulama dönemine bakıldığında, Topluluk hukukunda uluslararası kavramının en çarpıcı örneklerinden biri, basit çoğunlukla karar alma prosedürü olarak görülmektedir. Basit çoğunlukla karar alınırken, toplantıya katılanların salt çoğunluğu değil, Konsey üye tamsayısının yarısından bir fazlası önem teşkil etmektedir. Bu yöntemle karar alınan konular azdır. Önemli politik konuların çoğunda kararlar nitelikli çoğunluk ya da oybirliği ile alınmaktadır. Nitelikli çoğunluğu gerektiren Konsey kararları için üyelerin oyları ağırlıkları ile değerlendirilmektedir. (Almanya, Fransa, İtalya, Birleşik Krallık: 10, İspanya: 8, Belçika, Yunanistan, Hollanda, Portekiz: 5, Danimarka, İrlanda: 3, Lüksemburg: 2) Kararlar; Komisyon'un önerisi üzerine alınmak gerektiğinde 54 oyla, öteki durumlarda en az 8 üyenin olumlu oyunu kapsayan 54 oyla alınmaktadır. Ayrıca, hazır bulunan ya da temsil edilen üyelerin çekimser kalmaları Konsey'in oybirliğini gerektiren kararları almasına engel olmamaktadır (Karluk 2011: 379).

2.4.2. Oybirliği ile Karar Alma Prosedürü

Avrupa Birliği'nde, az sayıda fakat çok önemli konulardaki kararlar için Konsey'in oybirliği ile hareket etmesi hedeflenmektedir. Oybirliği prosedürü çerçevesinde çekimser kalınması karşı oy olarak değerlendirilmediği için bir üye ülkenin desteklediği bir karar, diğer bütün ülkelerin çekimser kalması halinde kabul edilebilmektedir (Tezcan 2012: 294). Adalet Divanı yargıçlarının ve hukuk sözcülerinin veya Komisyon üyelerinin sayılarında yapılacak değişiklik gibi anayasal öneme sahip konularda ya da devlet yardımlarına izin verilmesi gibi siyasal olarak çok hassas konularda oybirliğine gereksinim duyulmaktadır. Birliğe yeni üye alınması, Topluluğun üçüncü ülkeler ile yaptığı ortaklık anlaşmaları ve Topluluğun kendine has mali kaynakları ile ilgili konularda oybirliği gerekmektedir (Reçber 2012: 487-488).

Tarihsel açıdan bakıldığında Konsey birçok durumda, oybirliği koşulu olmasa bile kararlarını oybirliği ile alma yoluna gitmiştir. Bu eğilimin nedeni, 1966 Lüksemburg Uzlaşması'dır. 1960'lı yılların başında bazı üye devletler, oy çokluğu kuralını ulusal egemenliklerine indirilen bir darbe olarak algılamışlardır. Bu konuda özellikle Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle'un sergilediği tutum oldukça önemlidir. Avrupa Topluluğu'nun kurulmasına öncülük eden Fransa, ortak tarım politikasının uygulama esaslarının Konsey'de oy çokluğu ile belirlenmesine "ulusal egemenliğin yitirileceği" gerekçesi ile karşı çıkmış ve 1965 yılı ortalarında Konsey toplantılarından çekilmiştir. Toplulukta "boş sandalye krizi" olarak adlandırılan bu kriz, "Lüksemburg Uzlaşması" ile 30 Ocak 1966 tarihinde çözülmüştür (Dinan 2005: 159).

Lüksemburg Uzlaşmasının ilk uygulandığı yıllarda Fransa'yı gücendirmemek amacıyla ve politik içerikli yaklaşımlarla Topluluğa üye devletler, hemen hemen her durumda oybirliği ile karar almaya yönelmişlerdir. Ancak oybirliğini bu denli sık uygulanır olması, Konsey'in karar alma ve hukuksal düzenleme getirme şeklindeki fonksiyonunun kilitlenmesi sonucunu doğurmuştur (Dinan 2008: 144-146). Bunun üzerine üye devletlerin devlet ve hükümet başkanları düzeyinde toplanan 10 Aralık 1974 tarihli Paris Zirve Toplantısı'nda konu gündeme getirilmiş ve bu uygulamadan vazgeçilmesi kararlaştırılmıştır.

Lüksemburg Uzlaşması, Antlaşmaya göre basit çoğunluk ile karar alınabilecek durumlarda, eğer bir ya da birkaç üye devletin çok önemli çıkarları söz konusu ise kararların bütün üyelerin rızası ile alınmasını öngörmektedir. Bu karar, basit çoğunluğu yeterli gören Antlaşma hükmünü iptal etmediğinden yasal bir güce sahip değildir. Ancak, Lüksemburg Uzlaşması oybirliği ile karar alınması eğilimini doğurmuş ve bu durum veto sistemine yol açarak Konsey'in karar alma hızını yavaşlatmıştır. Bununla beraber Lüksemburg Uzlaşması, Konsey'in birçok alanda nitelikli çoğunlukla karar almasını engellememiştir. Ayrıca Uzlaşma, Konsey üyelerinin, karar konusunda görüşlerin uzlaştırılması için çaba göstermelerine engel olmamıştır (Bataklar 2013: 276-277). Ancak anayasal reformlar, vergi konusunda alınan kararlar, ortak

dış ve güvenlik politikası gibi alanlarda hala oybirliği prosedürü önem teşkil etmektedir.

2.4.3. Nitelikli Çoğunlukla Karar Alma Prosedürü

Oybirliği ile alınan kararların dışında, günümüzde geçerli olan ve kararların yaklaşık %80-85'inin alınmasında etkili olan prosedür, nitelikli çoğunluk prosedürüdür. Basit çoğunluk ve oybirliği prosedürlerinin aksine nitelikli çoğunluk prosedürü daha karmaşık bir yapıya sahiptir. Nitelikli çoğunluk sistemi, üye devletlerin her birinin belli bir oya sahip olmasına ve kararın kabul edilmesinin belli sayıda olumlu oy almasına dayanmaktadır. Birlik içinde büyük devletlerin aralarında anlaşarak, küçük devletleri devre dışı bırakmasını önlemek ve herhangi bir üye devletin olası vetosunu ortadan kaldırmak amacıyla yönelik oluşturulmuştur ve oyların nüfus faktörüne göre dağıtıldığı bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır (Tezcan 2012: 293).

Nitelikli çoğunluk sistemi bir yandan üye devletlerin her biri için demografik, ekonomik ve siyasi kriterlere göre belirlenmiş oy katsayılarına ve kararın kabul edilebilmesi için gerekli çoğunluğa dayanmaktadır (Turnovec 2009: 6). Bu sistemde karar alınabilmesi için gereken çoğunluk biraz daha ağırlaştırılmıştır. Buna göre, Komisyon'un önerisi üzerine karar alınırken üye devlet sayısı hesaba katılmaksızın yalnızca olumlu oylar hesaba katılmakta; diğer durumlarda ise olumlu oyların yanı sıra belirli sayıda üye devletin lehte oy kullanması gerekmektedir (Tezcan 2005: 54).

Aşağıdaki tabloda üye devletlerin sahip olduğu oy katsayıları ve kararın kabul edilmesi için gereken çoğunlukların antlaşmalar ve genişlemeler çerçevesinde geçirdiği değişimler gösterilmektedir.

Tablo 2: Nitelikli Çoğunluk Prosedürünün Gelişimi

Ülkeler / Tarihler	01.01. 1958	01.01. 1973	01.01. 1981	01.01. 1986	01.01. 1995	01.05. 2004	01.11. 2004	01.01. 2007
Belçika	2	5	5	5	5	5	12	12
Hollanda	2	5	5	5	5	5	13	13
Lüksemburg	1	2	2	2	2	2	4	4
Fransa	4	10	10	10	10	10	29	29
Almanya	4	10	10	10	10	10	29	29
İtalya	4	10	10	10	10	10	29	29
İngiltere		10	10	10	10	10	29	29

Danimarka		3	3	3	3	3	7	7
İrlanda		3	3	3	3	3	7	7
Yunanistan			5	5	5	5	12	12
İspanya				8	8	8	27	27
Portekiz				5	5	5	12	12
İsveç					4	4	10	10
Finlandiya					3	3	7	7
Avusturya					4	4	10	10
Polonya						8	27	27
Romanya							*14	14
Macaristan						5	12	12
Çek Cum.						5	12	12
Bulgaristan							*10	10
Litvanya						3	7	7
Slovakya						3	7	7
Kıbrıs						2	4	4
Estonya						3	4	4
Letonya						3	4	4
Slovenya						3	4	4
Malta						2	3	3
TOPLAM	17	58	63	76	87	124	321	345
Üye Ülke Sayısı	6	9	10	12	15	25	25	27
Nitelikli Çoğunluk	12	41	45	54	62	88	232	255
Nitelikli Çoğunluk (%)	70.5	70.6	71.4		71.0	70.9	72.2	73.9
Engelleyici Azınlık	6	18	19	23	**26	37	90	91
Engelleyici Azınlık (%)	33.3	31.0	30.1	30.2	29.8	29.8	28.0	26.4
Oy Çokluğu İçin Gerekli Min Ülke Sayısı	3	5	5	6	*** 8 ya da 10	**** 13 ya da 17	***** 13 ya da 17	***** 14 ya da 18
Engelleyici Azınlık	2	2	2	3	3	4	4	4

Kaynak: Bataklar 2013: 312.

* Nice Antlaşması 27 ülke için geçerli oy sayılarını belirlemiştir. Romanya ve Bulgaristan buna dâhildir.

** Karşıt oyların sayısı 23 ile 26 arasındaysa karar ertelenir ve aradaki farkı gidermek için Konsey'in tüm yetkilerini kullanmasına izin verecek makul bir süre tanınır.

*** Komisyon'un önerisi ile alınan kararlarda 8, diğer durumlarda 10'dur.

**** Komisyon'un önerisi ile alınan kararlarda en az 255 oy; diğer durumlarda üye ülkelerin en az üçte ikisinin oyu gereklidir.

Nice Antlaşması, nitelikli çoğunluk ile karar alınabilmesi için üç ayrı çoğunluk arandığını göstermektedir. Bunlardan ilki oy katsayılarının çoğunluğu (toplam oy katsayısının %71 ile %74 arasında olması); ikincisi üye devlet tam sayısının basit çoğunluğu (Komisyon'un teklifi üzerine alınacak kararlar çerçevesinde) veya 2/3 çoğunluğu (diğer durumlarda alınacak kararlar çerçevesinde) ve sonuncusu demografik çoğunluk (üye devletlerin toplam nüfusunun %62'si) olarak belirtilmiştir (<http://eur-lex.europa.eu/>, 04.02.2016'da erişildi).

Konsey tarafından nitelikli oy çokluğu ile bir karar alındığı zaman üyelere birisi, nitelikli çoğunluk oyunu sağlayan üye devletlerin, AB toplam nüfusunun %62'sini temsil edip etmediğinin açıklığa kavuşturulmasını talep edebilmektedir. Bu koşul yerine gelmemişse karar kabul edilmemiş sayılmaktadır. Nitelikli çoğunlukla karar almada üye ülke sayısının belirli bir oranda olmasının yanında, AB halklarının nüfusunun da belirli bir oranda olmasına "Demografik Güvenlik Ağı" denilmektedir. Bu sayede büyük-küçük üye ülkeler arasında önemli bir sorun olan oy katsayılarının, büyükler aleyhine oluşturduğu haksızlık da bir anlamda giderilmiş olmaktadır. Ancak bu hüküm, 3 büyük devletin (Almanya, Fransa ve İtalya ya da İngiltere, Fransa ve İtalya) katılmadığı bir kararın alınmaması ihtimalini doğurabilmektedir. Zira 3 büyük devletin toplam nüfusu Birliğin toplam nüfusunun %38'inden fazlasına ulaştığından, kararın kabulü için gerekli %62 oranına ulaşamamaktadır (Arman 2004: 39-40).

Üye sayısının fazla olduğu Birlikte, oybirliği ile karar almanın zorluğu ortadadır. Bu nedenle Nice Antlaşması nitelikli çoğunlukla karar alınacak konularda önemli bir artışa gitmiştir. II. Sütun çerçevesinde özel temsilciler atanması, ekonomik ve parasal birlik alanında Birliğin uluslararası düzeyde temsili, Avrupa çapındaki siyasal partilerin statüsü ve mali durumları ile ilgili kuralların belirlenmesi, Komisyon başkan ve üyelerinin Parlamento'nun onayından sonra Konsey tarafından atanması ve Adalet Divanı'nın usul tüzüğü'nün onaylanması gibi birçok alanda nitelikli çoğunlukla karar alınır hale gelmiştir (Bozkurt, Özcan ve Köktaş 2008: 110-111).

Anayasal Antlaşma taslağında yer alan karar alma mekanizmasına ilişkin görüşler 2009 Lizbon Antlaşması'nda da aynen kabul edilmiştir. Konsey'deki oylama yöntemine getirilen en önemli yenilik ise nitelikli çoğunluk sisteminin çifte çoğunluk yöntemiyle uygulanmaya başlanacak olmasıdır (Siebersson 2010: 938). Lizbon Antlaşması ile getirilen yeni düzenlemenin uygulanması için bir geçiş süreci belirlenmiştir. Bu sürecin oluşumunda en önemli faktörün Polonya olduğu bilinmektedir. Nice Antlaşması ile getirilen oy katsayısı sisteminde avantajlı konumda bulunan Polonya, Lizbon Antlaşması'nın hazırlanması sürecinde konuyla ilgili görüşlerini Hükümetler arası Konferans'ta gündeme taşımış ve 3 aşamalı bir geçiş süreci oluşturulmasına sebep olmuştur.

İlk dönem 1 Kasım 2014'e kadar olan sürece tekabül etmektedir. Bu tarihe kadar Nice Antlaşması'nda belirlenen hükümler yürürlükte kalmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere, bir kararın alınması için 345 oyun 255'inin olumlu olması, bu 255 oyun da üye devletlerin 2/3'ü tarafından verilmiş olması gerekmektedir. Bazı durumlarda üye devletler, olumlu oy kullananların nüfusun %62'sini temsil edip etmediğinin araştırılmasını isteyebilmekteydi (Tezcan 2012: 313).

İkinci dönem, 1 Kasım 2014 ile 31 Mart 2017 arası dönemdir. Bu dönemde Lizbon Antlaşması ile getirilen "çifte çoğunluk sistemi" (double majority) uygulanacaktır. Ancak AB Antlaşması'nın 16. maddesinin 4 fıkrasına göre, bir üye devletin istemesi halinde Nice Antlaşması'nın hükümleri doğrultusunda karar alınması da mümkün olacaktır. Bu aşamada engelleyici azınlık Birlik nüfusunun %35'inden fazlasını temsil eden en az 4 üye devlet şeklinde belirlenmiştir (Reçber 2012: 477). Çifte çoğunluk sistemine göre kararların alınması için, Nice Antlaşması'nda belirlenen oy katsayıları yerine, nüfus kriteri getirilmiş; üye ülkelerin yüzde 55'inin (27 üye ülkeden 15'inin; Hırvatistan'ın dâhil olmasından sonra 28 üye ülkeden 16'sının), nüfus olarak ise yüzde 65'inin olumlu oyunun gerektiği belirtilmiştir (Aytuğ 2009: 26).

Kararların çifte çoğunluk sistemiyle alınmasının önündeki engellerden biri engelleyici azınlık kuralıyken, bir diğeri de Ioannina Uzlaşısı'dır. Lizbon Antlaşması'na 7 numaralı

Deklarasyon ile eklenen Ioannina Uzlaşısı, Konsey’de çoğunluk oluşturmayan üye devletlere, Konsey’in karar almasından önce görüşmelerin tekrarlanmasını talep etmelerine yönelik bir hak tanımaktadır. Bu şekilde talepte bulunabilecek üyelerin ya engelleyici azınlık oluşması için gereken oranı (yani Birlik nüfusunun 3/4’ünü) karşılamaları ya da engelleyici azınlık için gereken üye devlet sayısının 3/4’ünü temsil etmeleri zorunluluğu getirilmiştir. Yine Lizbon Antlaşması’na eklenen bir protokolde Ioannina Uzlaşısı’nın hükümlerinin sadece oybirliği ile değiştirilebileceği ifade edilmiştir (Güneş 2008: 762-763).

Üçüncü ve nihai dönem 1 Nisan 2017 sonrasında başlamıştır. Geçiş sürecinin ardından nitelikli çoğunluk çerçevesinde çifte çoğunluk sistemi en önemli usul haline gelmiştir. Üye devletler 1 Nisan 2017 tarihinden itibaren oy katsayısı sisteminin uygulanmasını isteme haklarını kaybetmişlerdir. ABİİA’nın 238. maddesinin 3. fıkrasında tüm üye devletlerin oylamaya katılmadıkları durumlarda yapılacaklar da açıklanmış, çekimser kullanılan oyların kararların kabulüne engel oluşturmadığı belirtilmiştir (Reçber 2012: 606).⁷

Aşağıdaki tabloda nitelikli çoğunluk sistemine göre üye ülkelerin oy sayıları, nüfusları ve oylarının temsil ettiği yüzde Antlaşmaların yürürlüğe girmesine göre düzenlenmiştir.

Tablo 3: Avrupa Konseyi’ndeki Oy Ağırlıklarının Değişimi

Üye Ülkeler	Nice Antlaşması		Lizbon Antlaşması (27 Üye Ülke)		Lizbon Antlaşması (28 Üye Ülke)	
	Oy	%	Nüfus 2009 (Milyon)	(%)	Nüfus 2015 (Milyon)	(%)
Almanya	29	8,40%	82,7	16,50%	80,8	15,93%
Fransa	29	8,40%	64,7	12,90%	66,5	13,04%
İngiltere	29	8,40%	62	12,40%	64	12,73%
İtalya	29	8,40%	60,3	12,00%	61,8	12,07%
İspanya	27	7,80%	46	9,00%	48,1	9,12%
Polonya	27	7,80%	38,1	7,60%	38,5	7,47%
Romanya	14	4,10%	21,4	4,30%	21,6	3,90%
Hollanda	13	3,80%	16,5	3,30%	16,9	3,37%

⁷ Nice Antlaşması ve 27 üyeli döneme ilişkin bilgiler ile 28 üyeli döneme ilişkin veriler Konsey’in web sayfasından alınarak düzenlenmiştir.

Yunanistan	12	3,50%	11,2	2,20%	10,7	2,13%
Belçika	12	3,50%	10,8	2,10%	11,3	2,21%
Portekiz	12	3,50%	10,6	2,10%	10,8	2,04%
Çek Cum.	12	3,50%	10,5	2,10%	10,6	2,05%
Macaristan	12	3,50%	10	2,00%	9,8	1,94%
İsveç	10	2,90%	9,3	1,90%	9,8	1,92%
Avusturya	10	2,90%	8,3	1,70%	8,6	1,69%
Bulgaristan	10	2,90%	7,5	1,50%	7,1	1,42%
Danimarka	7	2,00%	5,5	1,10%	5,5	1,11%
Slovakya	7	2,00%	5,4	1,10%	5,4	1,06%
Finlandiya	7	2,00%	5,3	1,10%	5,4	1,08%
İrlanda	7	2,00%	4,5	0,90%	4,8	0,91%
Hırvatistan	-	-	-	-	4,4	0,83%
Litvanya	7	2,00%	3,3	0,70%	2,8	0,57%
Letonya	4	1,20%	2,2	0,50%	1,9	0,39%
Slovenya	4	1,20%	2	0,40%	1,9	0,41%
Estonya	4	1,20%	1,3	0,30%	1,2	0,26%
Kıbrıs	4	1,20%	0,8	0,20%	1,1	0,17%
Lüksemburg	4	1,20%	0,5	0,10%	0,5	0,11%
Malta	3	0,90%	0,4	0,10%	0,4	0,08%
Toplam	345	100%	498	100%	514	100%
Gerekli Çoğunluk	255	74%	324	65%	334	65%

Kaynak: Karluk 2011: 382.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, Nice Antlaşması'nda var olan oy katsayılı sistemden nüfus katsayısı sistemine geçişin, ülkelerin oylamadaki yüzdesine nasıl etkide bulunduğu görülmektedir. Ayrıca, üye ülkelerin artmasının ve ülke nüfuslarındaki değişimlerin de yüzdelik oranı etkilediği anlaşılmaktadır. Bu süreçte Birliğin en fazla nüfusa sahip ülkesi Almanya 2015 itibarıyla nüfusunda azalma yaşamış ve oy yüzdesinde en çok düşüş yaşayan ülke olmuştur.

1 Nisan 2017 tarihinden itibaren ABİİA'nın 205. maddesinin 2. ve 3. fıkraları herhangi bir geçiş dönemi kuralına tabi olmaksızın geçerli olmaktadır. Nitelikli çoğunluk için Konsey üyelerinin % 55'i ve Birliğin toplam nüfusunun en az % 65'ine sahip olan, en az 15 üye devletin desteğinin aranmasına ilişkin kural, artık herhangi bir engelleme söz konusu olmadan uygulanır hale gelmiştir (Güneş

2008: 763). Ancak, Ioannina Uzlaşısı'nın engelleyici yönü varlığını sürdürecektir. Geçiş döneminde oylamada gereken 3/4 oranındaki engelleyici azınlık, 1 Nisan 2017 tarihinden sonra nüfus ya da üye sayısının en az %55'ini temsil eden üyeler tarafından oluşturulmaya devam etmektedir (Özçelik 2008: 211).

Nitelikli çoğunlukla karar alınması, yasama sürecini zorlaştırırsa da Konsey'de ve Parlamento'da yapılan oylamalar aslında çok fazla zorlukla karşılaşmadığını göstermektedir. Bu durum, çalışmanın üçüncü bölümünde detaylı olarak incelenecektir.

2.5. Onay Prosedürü

Avrupa Birliği yasama sürecindeki son aşama, onay prosedürüdür. Karar teklifinin sunulması ve oylanması aşamalarından sonra sürecin tamamlanabilmesi için bu prosedürün uygulanması gerekmektedir. Lizbon Antlaşması çerçevesinde Avrupa Parlamentosu'nun karar alma mekanizmasındaki yeri daha da artırılmıştır. Özellikle onay prosedüründe Konsey, karar almadan önce Parlamento'nun onayını almak zorundadır (Saygın 2013: 224). Onay prosedürü, bir tek farkla danışma prosedürü ile aynıdır: Parlamento tasarı değiştirmek üzere öneride bulunamaz; sadece (kullanılan oyların mutlak çoğunluk ile) kabul veya reddedebilir. Ancak düzenlemenin yasalaşabilmesi için Parlamento'nun ön onayı gerekmektedir. Parlamento'nun reddetmesi durumunda karar alınamamaktadır (Nugent 2003: 353). Yapısal Fonlar ve Uyum Fonları, Avrupa Merkez Bankaları Sistemi/Avrupa Merkez Bankası'nın Statülerinin değiştirilmesi, yeni üye ülkelerin katılımı ve üçüncü ülkelerle yapılan ortaklık anlaşmaları olmak üzere uluslararası anlaşmalar gibi alanlarda Parlamento'nun onayı gerekmektedir (<http://www.ikv.org.tr/>, 03 Mart 2016'da erişildi). Bu usul; Avrupa Merkez Bankası'nın belirli görevleri, Avrupa Merkez Bankaları Sistemi, Avrupa Merkez Bankası'nın statüsünde değişiklik, Yapısal Fonlar ve Uyum Fonları, Avrupa Parlamentosu seçim prosedürleri, belirli uluslararası anlaşmalar ve yeni üye ülkelerin kabulü gibi alanları kapsamaktadır.

Avrupa Birliği karar alma mekanizmasında yasama sürecinin işleyişi ve oylama prosedürlerinin analizinden sonra, geçiş döneminde kararların alınması sürecinin analiz edilmesi

planlanmaktadır. Karar alma mekanizmasının 1 Nisan 2017 tarihinden itibaren nitelikli çoğunluk kapsamında çifte çoğunluk sistemiyle işleyeceği göz önünde bulundurulduğunda, geçiş dönemi sonrasında oylama sisteminin ne kadar düzenli işleyeceği anlaşılmaya çalışılacaktır.

3. Geçiş Süreci Değerlendirmesi

Lizbon Antlaşması'nın hazırlanması aşamasında, Birlik ve üye devletler arasındaki yetki paylaşımı, yasama süreçlerinin düzenlenmesi, Konsey oylamalarında çoğunluk sisteminin işleyişi, Komisyon'un yapısı, yasama sürecinde ulusal parlamentoların rolü gibi konular ön plana çıkmıştır (Topal 2008: 18).

Lizbon Antlaşması ile getirilen düzenlemeler, hem karar alma sürecinde Parlamento'nun olağan yasama sürecindeki rolünü güçlendirmiş, hem de ulusal parlamentolar için katmanlı yetki ilkesinin denetimi gibi yeni işlevler oluşturmuştur. Parlamento'nun yetkilerinin artırılması Avrupa Birliği'ndeki karar alma süreçlerini daha demokratik hale getirme amacına yönelik olması sebebiyle dikkat çekmektedir. Çalışma usulünün temsili demokrasi temeline dayandığı belirtilen Birlikte Parlamento'nun karar alma sürecindeki rolünün güçlendirilmesi de olağan karşılanmaktadır (Bayram 2010: 79-80, 84).

Bu çalışma kapsamına, yasama sürecinde ulusal parlamentoların yetkisi dâhil edilmemiş, AB organlarının yetkileri bağlamında ve oylama süreci çerçevesinde bir analiz yapılmıştır. Lizbon Antlaşması ile öngörülen geçiş dönemi içerisinde alınan kararların Lizbon Antlaşması kuralları dâhilinde nasıl ele alındığını, hangi süreçlerden geçtiğini ve nasıl oylandığını değerlendirmek adına bazı örneklerle yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. 01 Temmuz 2014-10 Şubat 2019 tarihlerini kapsayan 8'inci Parlamento dönemi boyunca nitelikli çoğunlukla alınan kararlardan, geçiş dönemi sürecinde sonuçlananlara ilişkin Konsey'deki oylama sonuçları listesi aşağıda yer almaktadır. Bu kararlara diğer yasama usulleri ile alınan kararlar dâhil edilmemiştir.

Tablo 4: 2014 Yılıının Son İki Ayında Nitelikli Çoğunluk Kurahıyla Kabul Edilen Kararların Konseydeki Oy Dağılımı

	Ülke Sayısı	Kabul	Ret	Çekimser	Katılmayan	Nüfus (Kabul)	Nüfus (Ret)	Nüfus (Çekimser)
1	28	25	-	3	-	76,04%	-	23,96%
2	28	26	1	1	-	95,72%	2,21%	2,07%
3	28	27	1	-	-	87,39%	12,61%	-
4	28	27	-	1	-	87,39%	-	12,61%
5	28	27	-	1	-	87,39%	-	12,61%
6	28	27	-	1	-	87,39%	-	12,61%
7	28	25	3	-	-	82,19%	17,81%	-
8	28	27	-	1	-	87,39%	-	12,61%

Kaynak: <http://www.consilium.europa.eu/>, 06 Mart 2016'da erişildi.

1 Kasım 2014 – 31 Aralık 2014 tarihleri arasında Konseyde nitelikli çoğunlukla alınan 13 karar bulunmaktadır. Tabloda açıklanan kararlarda, kabul ve ret oyu veren ülkelerin sayıları verilmiş, kararda çekimser kalan ya da toplantıya katılmayanların verileri paylaşılmıştır. Nitelikli çoğunlukla alınan kararların 3 tanesinde tüm üye devletlerin bulunduğu, hepsinin olumlu oy kullandığı ve nüfusun %100'ünün katılım sağladığı tespit edilmiştir. Geçiş döneminin ilk 2 ayında 2 kararın oybirliği ile alındığı görülmektedir. Ayrıca Lizbon Antlaşması çerçevesinde kararların alınması adına gerekli olan “üye ülkelerin %55’inin oyu”, “en az 15 üye ülkenin katılımı” ve toplam nüfusun %65’inin temsil edilmesi” şartlarının hepsinin karşılandığı görülmektedir. Engelleyici azınlığın oluşması için gereken 4 ülke şartı hiçbir kararda sağlanmamıştır.

Tablo 5: 2015 Yılında Nitelikli Çoğunluk Kurahıyla Kabul Edilen Kararların Konseydeki Oy Dağılımı

	Ülke Sayısı	Kabul	Ret	Çekimser	Katılmayan	Nüfus (Kabul)	Nüfus (Ret)	Nüfus (Çekimser)
1	28	24	2	2	-	80,26%	14,32%	5,42%
2	28	24	3	1	-	90,09%	2,42%	7,49%
3	28	26	-	2	-	95,74%	-	4,26%
4	28	27	-	1	-	97,94%	-	2,06%
5	28	27	1	-	-	87,37%	12,63%	-

6	28	27	-	1	-	87,37%	-	12,63%
7	28	27	-	-	1	100%	-	-
8	28	26	-	2	-	85,32%	-	14,68%
9	28	25	2	1	-	73,24%	17,59%	9,17%
10	28	27	-	1	-	87,37%	-	12,63%
11	28	27	-	1	-	87,37%	-	12,63%
12	28	25	1	2	-	81,79%	12,63%	5,57%
13	28	27	-	1	-	97,95%	-	2,05%
14	28	27	-	1	-	87,37%	-	12,63%
15	28	27	-	1	-	99,92%	-	0,08%
16	28	22	6	-	-	84,20%	15,80%	-
17	28	21	7	-	-	90,43%	9,57%	-
18	28	23	1	4	-	82,64%	1,90%	15,46%
19	28	24	2	2	-	93,22%	3,77%	3%
20	28	27	-	1	-	96,07%	-	3,03%
21	28	27	-	1	-	96,63%	-	3,37%
22	28	27	-	1	-	96,63%	-	3,37%
23	28	26	1	1	-	80%	12,63%	3,37%
24	28	25	-	-	3	100%	-	-
25	28	27	1	-	-	99,89%	0,11%	-
26	28	27	-	1	-	87,37%	-	12,63%
27	28	25	1	2	-	81,79%	12,63%	5,57%
28	28	26	1	-	1	83,92%	16,08%	-
29	28	25	2	1	-	85,27%	14,32%	0,41%
30	28	27	-	-	1	100%	-	-
31	28	26	-	-	2	100%	-	-
32	28	25	-	-	3	100%	-	-
33	28	26	1	1	-	79,87%	12,63%	7,49%
34	28	27	-	1	-	92,51%	-	7,49%
35	28	27	-	1	-	92,51%	-	7,49%

Kaynak: <http://www.consilium.europa.eu/>, 06 Mart 2016'da erişildi.

2015 yılı içerisinde Avrupa Konseyi'nde nitelikli çoğunluk sistemi ile alınan 78 karar bulunmaktadır. Bu kararlar içerisinde olağan yasama usulü ile alınan kararların yanı sıra bütçe ile ilgili kararlar da yer almaktadır. Yukarıdaki tabloda belirtilen 35 karar oylaması en az bir ülkenin katılmadığı, çekimser kaldığı ya da olumsuz oy verdiği kararları kapsamaktadır. Bunların yanı sıra Konseyde nitelikli çoğunlukla alınan kararların 45 tanesinde tüm üye devletlerin bulunduğu, hepsinin olumlu oy kullandığı ve haliyle nüfusun %100'ünün katılım sağladığı tespit edilmiştir. Ayrıca 2015 yılı içerisinde 5 kararın oybirliği kuralı çerçevesinde alındığı ve bu tabloya dâhil edilmediğinin de vurgulanması gerekmektedir. 2014 yılının son iki ayında olduğu gibi bu dönemde de, nüfus kriterine yönelik engelleyici azınlık oluşmamış, hiçbir ülke kararların Nice Antlaşması doğrultusunda tekrar oylanmasını talep etmemiştir.

Tablo 6: 2016 Yılında Nitelikli Çoğunluk Kuralıyla Kabul Edilen Kararların Konseydeki Oy Dağılımı

	Ülke Sayısı	Kabul	Ret	Çekimser	Katılmayan	Nüfus (Kabul)	Nüfus (Ret)	Nüfus (Çekimser)
1	28	27	1	-	-	87,27%	12,73%	-
2	28	25	-	-	3	100%	-	-
3	28	27	1	-	-	87,27%	12,73%	-
4	28	25	-	-	3	100%	-	-
5	28	26	-	-	2	100%	-	-
6	28	24	-	1	3	98,02%	-	1,98%
7	28	27	-	1	-	98,31%	-	1,69%
8	28	27	-	1	-	92,53%	-	7,47%
9	28	25	2	1	-	81,97%	5,31%	12,73%
10	28	27	-	1	-	98,31%	-	1,69%
11	28	27	1	-	-	98,31%	1,69%	-
12	28	27	-	-	1	100%	-	-
13	28	27	-	1	-	98,31%	-	1,69%
14	28	25	-	-	3	100%	-	-
15	28	24	2	2	-	78,86%	3%	18,15%
16	28	27	-	1	-	87,27%	-	12,73%
17	28	27	-	1	-	87,27%	-	12,73%
18	28	27	-	1	-	87,27%	-	12,73%
19	28	27	-	1	-	99,61%	-	0,39%
20	28	27	-	1	-	96,63%	-	3,37%
21	28	27	-	1	-	87,27%	-	12,73%
22	28	27	-	1	-	87,27%	-	12,73%
23	28	25	-	-	3	100%	-	-
24	28	25	-	3	-	83,66%	-	16,34%
25	28	27	1	-	-	90,88%	9,12%	-
26	28	27	-	1	-	87,27%	-	12,73%
27	28	27	1	-	-	90,88%	9,12%	-
28	28	27	-	1	-	87,27%	-	12,73%
29	28	24	1	-	3	91,24%	8,76%	-
30	28	25	-	-	3	100%	-	-
31	28	27	-	1	-	98,31%	-	1,69%
32	28	27	-	1	-	87,27%	-	12,73%
33	28	25	-	3	-	73,07%	-	26,93%
34	28	27	-	1	-	87,27%	-	12,73%
35	28	21	6	1	-	82,49%	16,68%	0,83%
36	28	27	-	1	-	98,31%	-	1,69%

Kaynak: <http://www.consilium.europa.eu/>, 08 Ağustos 2016'da erişildi.

Geçiş dönemindeki güncel gelişmeler incelendiğinde, 2016 yılında Avrupa Konseyi'ndeki oylamalarda alınan 89 karar olduğu görülmektedir. Konseyde nitelikli çoğunlukla alınan kararların 44 tanesinde tüm üye devletlerin bulunduğu, hepsinin olumlu oy kullandığı ve nüfusun %100'ünün katılım sağladığı oybirliği ile

alınan 9 karar olduğu gözlenmektedir. Devletlerin ret oyu verdiği, çekimser kaldığı ya da hiç katılım göstermediği 36 karara ait istatistikler yukarıdaki tabloda paylaşılmaktadır. 2016 yılında, nüfus kriterine yönelik engelleyici azınlık oluşmadığı ve hiçbir ülkenin tekrar oylama talep etmediği anlaşılmıştır.

Tablo 7: 1 Nisan 2017 Tarihine Kadar Nitelikli Çoğunluk Kuralıyla Kabul Edilen Kararların Konseydeki Oy Dağılımı

	Ülke Sayısı	Kabul	Ret	Çekimser	Katılmayan	Nüfus (Kabul)	Nüfus (Ret)	Nüfus (Çekimser)
1	28	27	-	1	-	87,27%	-	12,73%
2	28	25	-	3	-	86,88%	-	13,12%
3	28	26	-	-	2	100%	-	-
4	28	26	-	-	2	100%	-	-
5	28	26	-	-	2	100%	-	-
6	28	25	-	-	3	100%	-	-
7	28	25	-	-	3	100%	-	-

Kaynak: <http://www.consilium.europa.eu/>, 12 Ağustos 2017’de erişildi

1 Ocak 2017 – 1 Nisan 2017 tarihleri arasında Konseyde nitelikli çoğunlukla alınan 12 karar bulunmaktadır. Tabloda gösterilen devletlerin ret oyu verdiği, çekimser kaldığı ya da hiç katılım göstermediği 7 karara ek olarak, nitelikli çoğunlukla alınan kararların 5 tanesinde tüm üye devletlerin bulunduğu ve hepsinin olumlu oy kullandığı tespit edilmiştir. Ayrıca Lizbon Antlaşması çerçevesinde kararların alınması adına gerekli olan “üye ülkelerin %55’inin oyu”, “en az 15 üye ülkenin katılımı” ve toplam nüfusun %65’inin temsil edilmesi” şartlarının hepsi karşılanmıştır. Bu dönemde oybirliği ile alınan karar olmadığı ve engelleyici azınlığın oluşması için gereken 4 ülke şartının geçiş döneminin son üç ayında da hiçbir kararda oluşmadığı görülmektedir.

Ayrıca belirtmek gerekirse; 2014 yılı içerisinde olağan yasama usulü kapsamında, “Tarım”, “Çevre, Tüketici ve Sağlıkın Korunması” ve “Sanayi Politikası ve İç Pazar” alanlarında alınması hedeflenen kararlar olmak üzere, 3 karar durdurulmuştur. Tarım alanında önerilen karar tasarısı (2014/0097/COD), 21 Mart 2014 tarihinde sunulmuş, 2 Şubat 2014 tarihinde Parlamentoda ilk okumaya alınmış ve 7 Mart 2015 tarihinde Komisyon tarafından geri çekilmiştir (<http://www.europarl.europa.eu/>, 01 Mart 2016’da erişildi). Çevre, Tüketici ve Sağlıkın Korunması alanındaki öneri (2014/0201/COD), 2 Temmuz 2014 tarihinde teklif olarak

sunulmuş, 14 Temmuz 2014 tarihinde ilk okuması yapılmış, yetkili komitelere sevk edilmesi planlanmış, 28 Ekim ve 17 Aralık 2014 tarihlerinde Konsey’de tartışılmış ve 7 Mart 2015’te Komisyon tarafından geri çekilmiştir (<http://www.europarl.europa.eu/>, 01 Mart 2016’da erişildi). Sanayi Politikası ve İç Pazar alanındaki karar önerisi (2014/0176/COD) ise 17 Haziran 2014 tarihinde sunulmuş, 17 Temmuz 2014 tarihinde ilk okuması yapılmış ve yetkili komitelere (Ekonomik ve Sosyal Komite) sevk edilmesi planlanmış, 15 Ocak 2015 tarihinde öneri görevlendirilmiş komitelere gönderilmiş ve 6 Ağustos 2015 tarihinde Komisyon tarafından geri çekilmiştir (<http://www.europarl.europa.eu/>, 01 Mart 2016’da erişildi). Bu durumda 2014 yılı içerisinde onaylanmayan kararların da aslında Komisyon’un geri çekmesiyle ve tarih itibariyle de geçiş dönemi öncesinde sonlandırıldığı görülmektedir.

Sonuç itibariyle, olağan yasama usulü doğrultusunda Kasım 2014’den itibaren alınan tüm kararlar incelenmiş; engelleyici azınlığın devreye sokulmadığı ve Lizbon Antlaşması tarafından belirlenen oylama kurallarına uygun olarak prosedürlerin işlediği görülmüştür. Kararların incelenmesi sonucunda geçiş dönemi kapsamında Nice Antlaşması oylama kurallarına başvurularak kararın bloke edilmesinin istendiği bir duruma rastlanmamıştır.

4. Sonuç

Yasama sürecinde incelenen karar alma prosedürleri, her birinin eksik görülen yanlarının düzeltilmesi ve bazı ilavelerin yapılmasıyla kurucu antlaşmalar çerçevesinde yenilenmektedir. Yeni işlevsellik kazanan her prosedür, bir öncekinin daha gelişmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun da en önemli sebebi, Birliğin yaşadığı genişleme dalgalarının ardından derinleşmeye duyduğu ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Günümüz itibariyle, oybirliği yerine oy çokluğunun karar mekanizmalarında önemli hale geldiği ve oy çokluğu ile alınan kararların üye devletler için bağlayıcı olduğu bir karar alma süreci söz konusudur. Birlik artık olağan ve özel yasama usulleri çerçevesinde yasama işlevini yerine getirmektedir. Bu bağlamda Konsey’de gerçekleştirilen oylama ise çifte çoğunluğa dayanan nitelikli çoğunluk olarak belirlenmiştir.

Lizbon Antlaşması'ndan önce, her üye devletin önceden antlaşma ile belirlenen oy sayıları doğrultusunda nitelikli çoğunlukla karar alma mekanizması söz konusuydu. Lizbon Antlaşması'na göre bu sistem 1 Kasım 2014'e kadar devam etmiştir. 01 Kasım 2014 ve 31 Mart 2017 tarihleri arasında herhangi bir üye devletin yeni çifte çoğunluklu oylama sistemi yerine Nice Antlaşması'nda belirlenen ağırlıklı oylama sisteminin uygulanmasını isteme hakkı bulunmaktadır. Bu çalışma, yasama süreçlerinin tarihsel açıdan açıklanmasını hedeflerken, aynı zamanda Birliğin geçiş döneminde Lizbon Antlaşması kurallarına göre mi, yoksa Nice Antlaşması kurallarına göre mi karar aldığını incelemeyi planlamıştır. Geçiş dönemi sürecinde Konsey'de alınan kararların hepsi incelendikten sonra oluşturulan tablolar çerçevesinde, Avrupa Birliği'nde alınan kararların Lizbon Antlaşması kurallarına uygun olduğu tespit edilmiştir. Geçiş dönemi kapsamında, Nice Antlaşması kurallarıyla oylama yapılmasını talep eden herhangi bir devlet olmadığı görülmüştür. Ancak yapılan analizler kapsamında, oylama sürecinde hangi devletlerin kararları kabul ettiği, çekimser kaldığı ya da ret verdiği incelenirken, İngiltere'nin oylamalarındaki duruşu dikkat çekmiştir. Tüm devletlerin olumlu oy kullandığı kararlar dışında, herhangi bir kararın çıkarılmasına yönelik olumsuz görüş bildiren devletlere bakıldığında, muhalefet olan kararların çoğunda İngiltere'nin olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum, Avrupa Birliği'nde kalıp kalmayacağını oylamak için 23 Haziran 2016'da referanduma giden ve seçmenlerin yüzde 52'sinin AB üyeliğinden ayrılma yönünde oy kullandığı İngiltere'nin, alınan kararlarda uzun zamandır Birlik ile farklı görüşlere sahip olduğunu da gösterir niteliktedir.

Sonuç olarak, Lizbon Antlaşması ile belirlenen geçiş döneminin şu ana kadar sorunsuz işlediği, kararların alınmasında nüfus katsayısına göre belirlenen oylama prosedürünün uygulanmasının tüm devletler tarafından kabul gördüğü söylenebilmektedir. Bu durum, Lizbon Antlaşması oylama kurallarının geçiş dönemi sona erdikten sonra da rahatça uygulanabileceğini göstermektedir.

Kaynaklar

- Arman, Şengül (2004). *Nice Antlaşması (AB Kurumsal Hukukuna Etkisi)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Avrupa Birliği, “Maastricht Antlaşması”, (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EN>, 03 Mart 2016’da erişildi).
- Avrupa Birliği, “Nice Antlaşması’na ekli Birliğin genişlemesine ilişkin 20 numaralı Deklarasyon”, (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:xy0016>, 04.02.2016’da erişildi).
- Avrupa Konseyi, “2014 Yılı Avrupa Konseyi Oylama Sonuçları”, (<http://www.consilium.europa.eu/register/en/content/out/>, 06 Mart 2016’da erişildi).
- Avrupa Konseyi, “2015 Yılı Avrupa Konseyi Oylama Sonuçları”, (<http://www.consilium.europa.eu/register/en/content/out/>, 06 Mart 2016’da erişildi).
- Avrupa Konseyi, “2016 Yılı Avrupa Konseyi Oylama Sonuçları”, (<http://www.consilium.europa.eu/register/en/content/out/>?, 08 Ağustos 2016’da erişildi).
- Avrupa Konseyi, “The Decision-Making Process in the Council”, (<http://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/decision-making/>, 10 Mart 2016’da erişildi).
- Avrupa Parlamentosu, “Common Agricultural Policy (CAP): Adjustment Rate for Direct Payments in Respect of the Year 2014”, 2014/0097COD, COM(2014)175, ([http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2014/0097\(OLP\)#tab-0](http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2014/0097(OLP)#tab-0), 01 Mart 2016’da erişildi).
- Avrupa Parlamentosu, “Legislative Powers”, (<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/en/20150201PVL00004/Legislative-powers>, 03 Mart 2016’da erişildi).
- Avrupa Parlamentosu, “Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the Dissemination of Earth Observation Satellite Data for Commercial Purposes”, 2014/0176(COD), COM(2014)344, ([http://www.europarl.europa.eu/oeil/2014/0176\(OLP\)#tab-0](http://www.europarl.europa.eu/oeil/2014/0176(OLP)#tab-0), 01 Mart 2016’da erişildi).

- Avrupa Parlamentosu, “Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directives 2008/98/EC on waste, electrical and electronic equipment”, 2014/0201/COD, COM(2014)397, ([http://www.europarl.europa.eu/oeil/2014/0201\(OLP\)](http://www.europarl.europa.eu/oeil/2014/0201(OLP))), 01 Mart 2016’da erişildi).
- Aytuğ, H. Kutay (2009). “AB Anayasasının Reddedilme Dinamikleri ve AB’nin İzlediği Yeni Strateji: Lizbon Antlaşması”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 11 (3)*: 13-30.
- Bataklar, Sinan (2013). “Topluluklardan Günümüze Bakanlar Konseyi”. *Başlangıçtan Günümüze Avrupa Birliği Kurumları*. Ed. E. Tezcan. İstanbul: Hayat Yayıncılık. 253-318.
- Bayraktaroğlu Özçelik, Gülüm (2008). “Avrupa Birliği’nin Kurumsal Yapısı ve Lizbon Antlaşması”. *Avrupa Birliği’nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler*. Eds. B. Akçay, S. Kahraman, ve S. Baykal. Ankara: Seçkin Yayınları. 203-234.
- Bayram, Mehmet Hanifi (2010). “Lizbon Antlaşması: Parlamentoların Avrupa Birliği Karar Alma Sürecindeki Yeni Rolü”. *Uluslararası Hukuk ve Politika 6 (24)*: 77-89.
- Boyron, Sophie (1996). “Maasticht and the Co-décision Prosedure: A Success Theory”. *The International and Comparative Law Quarterly 45 (2)*: 293-318.
- Bozkurt, Enver; Özcan, Mehmet ve Köktaş, Arif (2008). *Avrupa Birliği Hukuku*. Ankara: Asil Yayınları.
- CEPS, (2012). “Mid-Term Evaluation of the 2009-14 European Parliament: Legislative Activity and Decision-Making Dynamics”, *CEPS Special Report 63*: 1-14.
- Chalmers, Damian; Hadjiemmanuil, Christos; Monti, Giorgio ve Tomkins Adam (2006). *European Union Law; Text and Materials*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dinan, Desmond (2005). *Avrupa Birliği Ansiklopedisi*. II. Cilt, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Dinan, Desmond (2008). *Avrupa Birliği Tarihi*, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Egeberg, Morten (2003). “The European Commision”, *European Union Politics*. Ed. M. Cini. New York: Oxford University Press.
- Güneş, Ahmet M. (2008). “Lizbon Antlaşması Sonrasında Avrupa Birliği”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 12 (1-2)*: 739-772.

- Häge, Frank M. ve Kaeding, Michael (2007). “Reconsidering the European Parliament’s Legislative Power: Formal Vs. Informal Procedures”. *Journal of European Integration* 29 (3): 348-361.
- İktisadi Kalkınma Vakfı, “Avrupa Birliği Tarihçe”, İKV, (http://www.ikv.org.tr/icerik_print.asp?id=28, 04 Mart 2016’da erişildi).
- İktisadi Kalkınma Vakfı, “Yasal Çerçeve”, (<http://www.ikv.org.tr/ikv.asp?id=30>, 03 Mart 2016’da erişildi).
- Karluk, Rıdvan (2011). *Avrupa Birliği Kuruluşu, Gelişmesi, Genişlemesi ve Kurumları*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Keukeleire, Stephan ve MacNaughtan, Jennifer (2008). *The Foreign Policy of the European Union*. New York: Palgrave Macmillan.
- Kocamaz, Sinem (2010). “Lizbon Antlaşması Çerçevesinde Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının Geleceği”. *Ege Akademik Bakış* 10 (3): 951-980.
- Mühlböck, Monika ve Rittberger, Berthold (2015). “The Council, the European Parliament, and the Paradox of Inter Institutional Cooperation”. in *Dynamics of Institutional Cooperation in the European Union: Dimensions and Effects*. *European Integration Online Papers* 19: 1-20.
- Nugent, Neill (2003). *The Government and Politics of the European Union*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Özdemir, Sahir (2001). *Avrupa Topluluğunda İkincil Mevzuat ve Karar Alma Usulleri*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı AB İle İlişkiler Genel Müdürlüğü.
- Reçber, Kamuran (2012). *Avrupa Birliği Hukuku ve Temel Metinleri*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Saygın, Didem. (2013). “Avrupa Parlamentosu: Kısıtlı Yetkiden Demokrasiye”. *Başlangıçtan Günümüze Avrupa Birliği Kurumları*. Ed. E. Tezcan. İstanbul: Hayat Yayıncılık. 199-252.
- Sieberson, Stephen C. (2010). “Inching toward EU Supranationalism? Qualified Majority Voting and Unanimity under the Treaty of Lisbon”. *Virginia Journal of International Law* 50 (4): 919-995.
- Tezcan, Ercüment (2005). *Avrupa Birliği Kurumlar Hukuku*. Ankara: USAK Yayınları.

- Tezcan, Ercüment (2012). “Avrupa Birliği’nde Politika Yapımı Karar Alma”. *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politika*. Eds. B. Akçay ve İ. Göçmen. Ankara: Seçkin Yayınları. 289-326.
- Thomson, Robert ve Hosli, Madeleine (2006). “Who Has Power in the EU? The Commission, Council and Parliament in Legislative Decision-Making”. *JCMS 44 (2)*: 391-417.
- Topal, Emre (2008). “Lizbon Antlaşması ile Avrupa Birliği’nde Yasama Niteliğindeki İşlemler ve Yasa Yapım Süreçlerine Getirilecek Değişikliklere Genel Bir Bakış”. *Yasama Dergisi 9*: 17-34.
- Turnovec, František, (2009). “Council, Commission and European Parliament Influence in European Union Decision Making”. *Proceedings of the Ecomoc2009 Conference*. Ottawa, Canada: 1-20.
- Varlı, Bahar (2009). “Lizbon Antlaşması Sonrasında Avrupa Birliği’nde Ulusal Parlamentoların Rolü ve TBMM Açısından Bir Değerlendirme”. *Yasama Dergisi 13*: 5-44.